

Plaagdieradviescentrum van de stad Zürich

In Nederland is Stichting Kennis- en Adviescentrum Dierplagen (KAD) de plek waar je advies en informatie kunt inwinnen over plaagdieren, maar ook over preventie en bestrijding van plaagdieren. Over de grens bestaan vergelijkbare adviescentra voor plaagdieren. Zo ook in Zwitserland. In dit artikel nemen we een kijkje bij The Urban Pest Advisory Service in Zürich.

Zürich

Zürich is de grootste stad in Zwitserland met een bevolking van circa 434.500 inwoners en ligt aan het uiteinde van het meer van Zürich. De totale oppervlakte van de stad bedraagt 9200 hectare, dit is inclusief 2200 hectare bos en 550 hectare wateroppervlak. Het bewoonde gebied bevindt zich tussen 395 en 625 meter boven zee-niveau. Per dag komen er meer dan 150 langeafstands-bussen vanuit heel Europa aan op het busstation in het midden van de stad. Het vliegveld van Zürich ligt ook niet ver van het centrum.

Tekst en foto's: Gabi Müller,
Urban Pest Advisory Service
Zürich

Contact: gabi.mueller@zuerich.ch

Vertaling:
Cindy Schoelitz-ten Broeke, KAD

De UPAS is onderdeel van de afdeling Volksgezondheid en Milieu van de stad Zürich.

Ontstaan van de UPAS

The Urban Pest Advisory Service (UPAS) is onderdeel van de afdeling Volksgezondheid en Milieu van de stad Zürich (vergelijkbaar met de GGD in Nederland). In juli 1928 werd de UPAS als tijdelijke organisatie opgericht door het hoofd van de afdeling Gezondheid voor de bestrijding van overwinterende muggen (*Culex* sp.) in kelders. Hiervoor werden een chemicus en twee assistenten aangeworven. Al snel werden deze ook ingezet voor de bestrijding van ratten, muizen en bedwantsen. Daarnaast waren ze verantwoordelijk voor de (gratis) determinaties van mon-

sters die ingezonden werden door inwoners van de stad en hielden ze toezicht op particuliere plaagdierbeheersers wanneer deze bestrijdingen uitvoerden door middel van vergassing. Al snel werd duidelijk dat een goed georganiseerde en gecoördineerde advies- en plaagdierbestrijdingsdienst noodzakelijk was voor succes op de lange termijn. In 1933 werd de UPAS onderdeel van de gezondheidsafdeling. Van 1967 tot 1988 echter werd de UPAS maar zelden genoemd in de jaarverslagen van deze afdeling. Gedurende deze periode hadden de werknemers maar weinig vak-kennis en werden er geen determinaties uitgevoerd.

De hoofddoelen van de UPAS

- Het beschermen van inwoners tegen gezondheidsproblemen en hinder ontstaan door plaagdieren.
- Het handhaven van de hoge hygiënenormen van de stad met betrekking tot plaagdieren.
- Het verminderen van de hoeveelheid biociden die wordt gebruikt door professionele plaagdierbeheersers en particulieren (bijvoorbeeld spuitbussen met insecticiden).
- Het bewustzijn van inwoners en politici vergroten dat plaagdierbestrijding van belang is voor een goede volksgezondheid.

Huidige organisatie

Momenteel heeft de UPAS vier deeltijd-medewerkers. Hiervan zijn drie werknemers al meer dan twintig jaar in dienst. Zij hebben een opleiding in de entomologie gevolgd, zijn in het bezit van een vakbekwaamheidscertificaat voor het gebruik van biociden en hebben tot 2004 plaagdierbestrijdingen uitgevoerd in openbare gebouwen. Deze combinatie van kennis en praktijk op het gebied van plaagdieren is uniek in Zwitserland. Het team bestaat

uit twee biologen, een landbouwkundige en een milieukundige gespecialiseerd in teken. De UPAS wordt gefinancierd door de stad Zürich en niet door de staat of overheid. Omdat er geen vergelijkbaar instituut in Zwitserland aanwezig is, worden vragen over plaagdieren vanuit het hele land opgestuurd en door de medewerkers beantwoord.

De hoofdtaken van de UPAS bestaan uit:

- Gratis advies omtrent plaagdieren voor de inwoners van Zürich en overheidsinstellingen zoals sociale diensten, publieke gezondheidszorg et cetera.
- Determinaties van insecten voor particuliere plaagdierbeheersbedrijven.
- Inspecties van gebouwen en locaties met plaagdierproblemen om huiseigenaren tot bestrijding te dwingen.
- Monitoren van plaagdiersituatie in de stad.
- Knaagdierbestrijding uitvoeren op openbare grond.
- Bestrijding en monitoring van invasieve soorten zoals westmediterrane draai-gatje (*Tapinoma magnum*) en Aziatische tijgermug (*Aedes albopictus*).
- Informeren van de media en het publiek door middel van presentaties en trainingen.

De wettelijke basis voor deze taken ligt in de *Kantonale verordening op algemene en huishoudelijke hygiëne* (Kantonale Verordnung über allgemeine und Wohn-

hygiëne, Kanton Zürich 1967). Daarin staat dat de UPAS huiseigenaren kan dwingen om een plaagdierbeheerser in te zetten (en de hierbij komende kosten op zich te nemen) als er sprake is van plaagdieren zoals bedwantsen, invasieve mieren of kakkerlakken in meer dan één appartement of gebouw.

De UPAS krijgt ongeveer tweeduizend vragen, klachten en waarnemingen binnen per jaar. Deze worden allemaal opgeslagen in een database die gegevens bevat van de plaagdierensituatie in Zürich vanaf 1994. Deze plaagdierwaarnemingen kunnen worden weergegeven op een kaart van de stad met een online GIS-applicatie.

Bedwantsen

Het aantal klachten over bedwantsen was minder dan twintig in de periode van 1994 tot 2005. In 2006 begon het aantal klachten exponentieel toe te nemen (figuur 1). Daarnaast nam het aantal insectenbeetmeldingen toe van bijna 0 tot 5% van alle meldingen. Vragen over bedwantsen en insectenbeten kosten vaak veel tijd omdat je eerst moet uitzoeken welke soort de beten heeft veroorzaakt. Of het daadwerkelijk om bedwantsen gaat of om een andere parasiet en of er mogelijk helemaal geen insecten bij zijn betrokken. Zo is het eens voorgekomen dat een klant klaagde over bedwantsenbeten maar dat dit uiteindelijk gordelroos bleek te zijn. Wanneer er daadwerkelijk insecten worden aangetroffen geeft de UPAS informatie over de vervolgstappen die mensen moeten nemen en hoe een plaagdierbeheersbedrijf de bestrijding gaat uitvoeren.

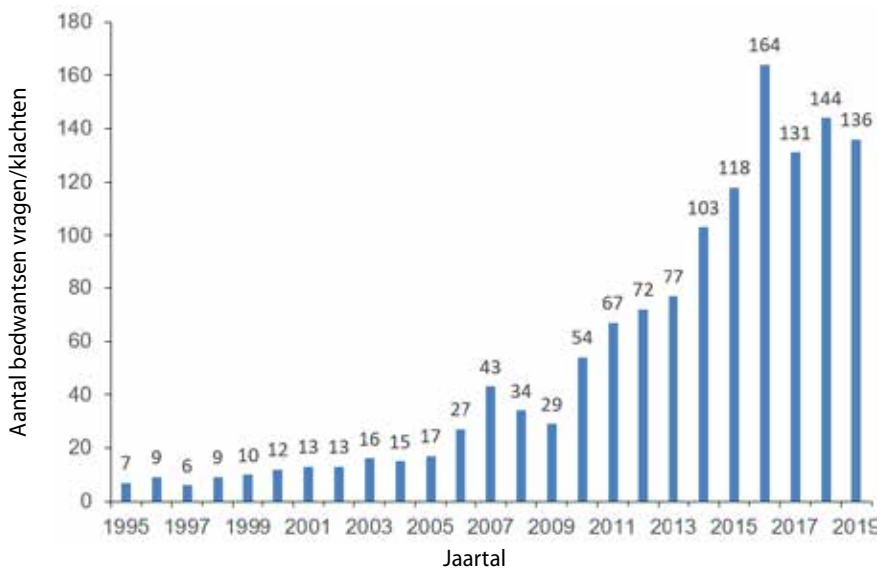
Invasieve exoten

In september 2016 werden de eerste eitjes van de Aziatische tijgermug aangetroffen op het busstation voor langeafstandsbussen. Vanaf dat moment monitoren we de aanwezigheid van invasieve muggen op het busstation met ovipositievallen (vallen voor eileg) en Gravid Aedes-vallen

Het team van de UPAS met van links naar rechts: Isabelle Landau, Marcus Schmidt, Gabi Müller en Werner Tischhauser.

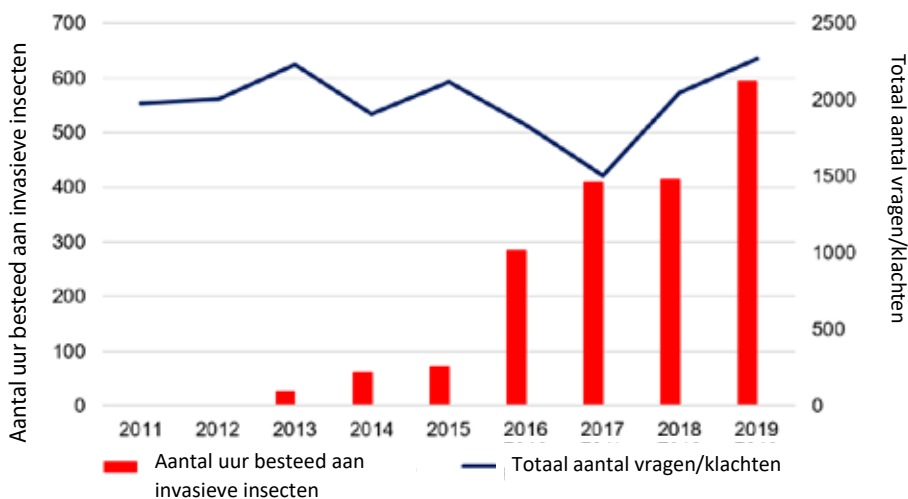
Figuur 1: Het aantal binnengekomen vragen en/of klachten over bedwantsen per jaar in de periode 1995-2019.

(vallen voor volwassen exemplaren) van mei tot oktober. We bestrijden ook muggenlarven in rioolbekkens met Bti-bacteriën (*Bacillus thuringiensis israeliensis*). De tijgermuggen komen voor in Zuid-Europa en reizen met de passagiers in de langeafstandsbusen mee naar Zürich. Nadat iemand er zes in zijn keuken had gevonden in september 2018 kwamen we erachter dat er een tweede tijgermuggenpopulatie aanwezig was in een woonwijk van Zürich. Het informeren van de bewoners en het bestrijden van de muggenlarven in de watergeulen was een groot project in de zomer van 2019.

Naast de tijgermuggen hebben we ook twee invasieve mierensoorten: de plaagmier (*Lasius neglectus*) op ongeveer vijf hectare sinds de herfst van 2015 (Landau et al. 2017) en het westmediterraan draai-gatje op ongeveer 500 m² in een ander gebied van de stad sinds vorig jaar. Daar-

naast zijn er vorig jaar twee niet-inheemse mierensoorten aangetroffen met de potentie om invasief te worden, de mediterrane dwergschubmier (*Plagiolepis pygmaea*) en *Tetramorium meridionale*. Deze mierensoorten worden allemaal geassocieerd met (internationaal) transport van planten en grond. Ons werk is nooit saai en we moeten altijd voorbereid zijn op de vondst van eventuele nieuwe plaagdiersoorten. Figuur 2 laat zien hoe het aantal werkuren dat we besteden aan invasieve insecten is gestegen sinds 2013.

Onze diensten voor de inwoners van de stad Zürich zijn van groot belang en we zijn ervan overtuigd dat elke stad of tenminste elk kanton in Zwitserland een dergelijke adviesdienst zou moeten hebben waar inwoners door hun gevonden insecten heen kunnen brengen om hier advies over te krijgen.

Figuur 2: Het aantal uur dat besteed is aan monitoring en bestrijding van invasieve insecten (*Aedes albopictus*, *Lasius neglectus* en *Tapinoma magnum*).

Literatuur

1. **Kanton Zürich.** 1967. Verordnung über allgemeine und Wohnhygiene. [www2.zhlex.zh.ch/app/zhlex_r.nsf/0/C1256C610039641BC1256036003D2091/\\$file/710.3_20.3.67.pdf](http://www2.zhlex.zh.ch/app/zhlex_r.nsf/0/C1256C610039641BC1256036003D2091/$file/710.3_20.3.67.pdf) Jan. 21, 2020.

2. **Landau, I., G. Mueller and M. Schmidt.**

2017. First occurrence of *Lasius neglectus* (Hymenoptera: Formicidae) in Zurich, Switzerland: Distribution and Control measures. In: Davies, M.P., Pfeiffer, C., and Robinson, W.H., eds. Proceedings of the 9th International Conference on Urban Pests. Uckfield: Pureprint Group, Crowson House.

Summary

The Urban Pest Advisory Service (UPAS) in Zurich, Switzerland is, just like the KAD in the Netherlands, an institution where people can get information on pest problems and send insects for identification. Another task is to monitor the urban pest situation in the city. The control of rodents and invasive species within the city of Zurich are also the responsibility of the UPAS. Over the years there has been an increase in the number of reports regarding bedbugs. Additionally, the number of invasive species that the UPAS has to deal with, such as the tiger mosquito and *Tapinoma magnum*, has also recently increased.